

Vi satte livet på spil – hvem passer på os?

Sådan kan du som politiker hjælpe
veteraner og deres pårørende

Kære politiker

HKKF byder med baggrund i mere end 20 års erfaring med tilbud til tidligere udsendte og deres pårørende ind med seks forslag til, hvordan du som politiker kan være med til at forbedre vilkårene for dem.

De fleste veteraner kommer heldigvis hjem med kompetencer, de kan benytte i deres videre arbejdsliv. Men nogle har brug for særlig støtte til at håndtere belastningsreaktioner som depressioner og ptsd-symptomer. Alle i en veteranfamilie med en ptsd-ramt far eller mor skal have den nødvendige behandling og hjælp. Det er en bunden opgave, fordi veteraner løser en samfundsopgave på vegne af os alle sammen. Men trods mange års indsats for at styrke veteranindsatsen ved hjælp af lovgivning, sociale indsatser, botilbud, vejledning med mere, må vi konstatere, at der stadig er et stykke vej at gå.

Forsvaret gør i Veterancenteret et stort og beundringsværdigt arbejde for tidligere udsendte soldater. En del kommuner stiller veterankoordina-

torer til rådighed. Frivillige organisationer byder ind med botilbud, rehabiliteringsindsatser, fritidstilbud til børn og unge med mere. Men der er for mange huller i osten. Der er for store regionale forskelle i tilbuddene. Indsatserne mangler mere bredde, så de bl.a. også griber dem, der falder gennem Forsvarets og myndighedernes tilbud. Og udsendte med psykiske efterreaktioner støder bl.a. ind i meget lange sagsbehandlingstider på arbejdsskadesager og jobafklaring, ventelister på behandling og manglende målrettede behandlingstilbud til særlig deres børn og unge. Det kan og skal vi gøre bedre.

De bedste hilsner

*Forbundsformand
Tom Block*

Vi satte livet på spil - hvem passer på os?

HKKF - Soldaternes Fagforening har været drivende, hvad angår indsatser for veteraner og deres pårørende siden 1997. Her etablerede HKKF en service for balkan- og irak-veteraner med arbejdsskader. I 1999 startede vi et pårørendenetværk, Danmarks første tilbud til veteranfamilier. I 2008 etablerede vi veteran tilbuddet HKKF Livlinen, som stadig eksisterer. Vi har derfor en lang og solid erfaring om veteraner og pårørende, de behov, de har, og de systemer de møder.

Omvendt bevisbyrde i sager om ptsd

Den siddende forsvarsminister Troels Lund Poulsen har talt åbent om omvendt bevisbyrde (formodningsregel) i særloven for tidligere udsendte soldater, når en ptsd-arbejdsskade skal anerkendes. Det bakker HKKF op om, da det er noget, vi har arbejdet for i mange år. Omvendt bevisbyrde vil forbedre veteraners retsstilling væsentligt, idet det dermed er Forsvaret, der skal bevise, at der *ikke* er en sammenhæng mellem sygdommen og arbejdet. I dag er det veteranen, der skal bevise, at vedkommendes skader stammer fra hændelser på arbejdet.

Man benytter allerede omvendt bevisbyrde ved udmåling af varigt mén. Her er udgangspunktet, at skaden har medført hele det varige mén, indtil det modsatte er bevist. Her er det altså arbejdsskademyndigheden, ikke veteranen, der skal bevise, at der er konkurrerende årsager til ménen.

Omvendt bevisbyrde forbedrer ikke blot veteraners retsstilling. Det sender også et klart signal til Danmarks udsendte om, at samfundet griber dem helhjertet, hvis de udvikler ptsd efter at have sat liv og helse på spil for din og min sikkerhed.

Effekten af en sådan anerkendelse kan ikke måles og vejes. Men HKKF er af den opfattelse, at det kan være med til at give flere udsendte med psykiske efterreaktioner mod på at søge arbejdsskadeerstatning tidligere end i dag. Det vil lette presset både på den enkelte og dennes pårørende, herunder eventuelle børn, hvis den årrække, børnene lever med en mor eller far, der ikke får den nødvendige hjælp og erstatning, bliver kortere. Ud over mindre menneskelige omkostninger vil forslaget også mindske omkostningerne til kommunale og sundhedsmæssige indsatser for den tidligere udsendte og dennes pårørende.

? Hvad kan I som politikere gøre?

I kan lette adgangen for udsendte med psykiske efterreaktioner til at få anerkendt en arbejdsskade ved at fremsætte/støtte et ændringsforslag til særloven ('Lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion', L 336) om at indsætte en regel om omvendt bevisførelse (formodningsregel).

Bedre koordinering af veteranindsatserne

FOTO: FORSVARSGALLERIET, HERI HAMMER NICLASSEN

Hvilke muligheder og tilbud veteranfamilierne kan modtage, afhænger for meget af, hvor i landet de bor. For der er store lokale og/eller regionale forskelle. Trods mange forskellige aktører med stor velvilje til at yde støtte, er kendskabet til veteran tilbuddene også svingende, bl.a. hos kommunale myndigheder. Det bevirker bl.a., at det i nogle lokalområder kan tage lang tid, før især børn og unge får hjælp. I nogle kommuner har man fravalgt at ansætte veteran koordinatorer, veteranerne kan række ud til, når deres verdner braser sammen. Og nogle af de centrale behandlings- og botilbud er placeret geografisk således, at det afholder veteraner og pårørende fra at bruge dem, simpelt hen fordi de ligger for langt væk. Alle indsatserne kan og bør koordineres bedre, så de gode erfaringer samles, udvikles og deles mere systematisk.

Der findes i dag både lokale og regionale samarbejdsnetværk mellem offentlige og frivillige organisationer. Men der mangler et organ, der skaber et landsdækkende overblik over erfaringer, og som føder ind til det ministerielle niveau.

? Hvad kan I som politikere gøre?

Koordinér indsatserne ved at samle repræsentanter for statslige, regionale og kommunale myndigheder og frivillige organisationer i en tværministeriel arbejdsgruppe på forsvars-, social-, sundheds- og beskæftigelsesområdet. Her skal aktørerne sætte sig omkring bordet for at:

- ➔ udveksle erfaringer
- ➔ koordinere indsatser
- ➔ løbende foreslå forbedringer

HKKF sidder meget gerne med ved bordet og deler den viden, vi har samlet om udsendte med psykiske efterreaktioner siden 1997.

FOTO: FORSVARSGALLERIET

Hurtigere afgørelser i arbejdsskadesager

Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings Veteransekretariat (AES) er nåleøjet, alle tidligere udsendtes arbejdsskadesager skal igennem. I dag er der ansat 3-5 højt specialiserede sagsbehandlere til denne gruppes ofte meget komplekse arbejdsskadesager. Sagsbehandlingstiden er på over 1 år og svagt stigende. Samtidig er kontoret pga. få ansatte sårbart over for sygdom, ferieafvikling osv. Alle disse faktorer gør, at sagsbehandlingstiden trækker ud, og at der er øget risiko for afgørelser baseret på mangelfuld oplysning af sagerne. Det gør bl.a., at flere afgørelser end nødvendigt ankes til Ankestyrelsen og dermed også belaster denne myndighed unødigt.

Det holder ikke. Man bør fordoble Veteransekretariatets medarbejderstab. Bedre kvalitet i sagsbehandlingen, kortere sagsbehandlingstider og færre ankesager vil både mindske menneskelige

og administrative omkostninger. Allervigtigst vil det lette presset på de tidligere udsendte og deres pårørende. At vente på en afgørelse i en ptsd-sag er noget af det mest opslidende og ødelæggende. For en dels vedkommende bryder en ptsd-reaktion måske først ud i en skala, der gør dem helt eller delvis uarbejdsdygtige, mange år efter deres udsendelse(r). Når en tidligere udsendt beslutter sig for at søge erstatning, har vedkommende og de pårørende ofte været presset på alle parametre gennem mange år.

? Hvad kan I som politikere gøre?

I kan sørge for, at der bliver afsat øremærkede midler på finansloven til AES' Veteransekretariat, så medarbejderstaben kan udvides.

Landsdækkende bo- og rehabiliteringstilbud

Veteraner med ptsd har behov for bo- og rehabiliteringssteder ud over de eksisterende veteranhjem, hvor de kan opholde sig i længere tid for at få afklaret deres situation. I dag er der to botilbud af den slags i Jylland og to på Fyn. De er finansieret af fondsmidler og drives som selvejende institutioner. Men der er ikke botilbud på Sjælland. Det betyder, at nogle veteraner ikke benytter tilbuddene trods et stort behov, alene fordi de ligger for langt væk. Det presser både den ptsd-ramte og dennes pårørende, at veteranen ikke kan få en pause fra en meget svær hverdag.

Man bør undersøge, om behovet for botilbud matcher det nuværende udbud. Og man bør un-

der alle omstændigheder etablere botilbud på Sjælland, så hele landet er dækket ind.

? Hvad kan I som politikere gøre?

I kan sørge for, at der afsættes midler på finansloven til udbygning af bo- og rehabiliteringstilbud til veteraner med ptsd, så der også findes et sådant tilbud på Sjælland. Og I kan bede Socialministeriet om at iværksætte en undersøgelse af, hvorvidt botilbudskapaciteten matcher med behovet for pladser.

FOTO: FORSVARSGALLERIET, LARS BØGH VINSTER

Tidlig indsats til børn og unge

FOTO: FORSVARSGALLERIET, LARS BØGH WINTHER

HKKF får i de her år flere henvendelser end tidligere om børn og unge af veteraner med psykiske eftervirkninger. Ofte er det veteranerne selv, der kontakter HKKF Livlinen, fordi de er bekymrede for deres barn eller unge. De håber, vi kan åbne døre til de forskellige systemer. Det kan også være de unge selv, der tager fat i os. De er fortvivlede, har angst, er måske fanget i et misbrug og ved ikke, hvor de kan få hjælp. De har bl.a. ikke råd til en psykolog og støder også mod de lange ventelister i psykiatrien. De oplever at være overladt til sig selv.

Det er afgørende, at vi hjælper de her børn og unge til at komme fri af forældrerens ptsd-reaktioner og alt det, der følger med en barndom med en traumatiseret mor eller far. Ellers er risikoen, at de gror fast i misbrug, psykiske lidelser og ikke klarer at skabe sig et værdigt liv, tage en uddannelse osv.

Voksne børn af veteraner med ptsd kan få psykologbehandling via Forsvarets Veterancenter. Det kan børnene ikke. Til dem tilbydes der kun tidsbegrænsede børnegrupper. Derfor bør der etableres målrettede gratis akuttilbud med specialuddannet fagpersonale og psykologhjælp for børn og unge. Behandlingstilbuddene skal være landsdækkende. Det vil være en fordel, at det bliver selvstændige tilbud, så de også matcher børn og unge af de veteraner, der har mistet tilliden til Forsvaret og de etablerede systemer. Det er ofte deres børn og unge, der har det allersværest.

? Hvad kan I som politikere gøre?

Sørg for, at der sættes midler af på finansloven til gratis akutte behandlingstilbud inklusive psykologhjælp til børn og unge af veteraner med ptsd. Der bør være et tilbud i hver region.

FOTO: FORSVARSGALLERIET, LARS BØGH VINTHER

Undersøgelse af beskæftigelsesindsatsen

FOTO: FORSVARSGALLERIET, NICHOLAS LUNDGÅRD

HKKF oplever desværre en meget svingende kommunal forvaltningspraksis og kvalitet i beskæftigelsesindsatsen, og at der i en del kommuner er et manglende kendskab til og forståelse for udsendte med ptsd, for deres militære identitet og de udfordringer, de kan stå med. Tidligere udsendte med svær ptsd sendes ud i en lang sags-

behandlingsproces med en række afklaringsforløb med formålsløse praktikker, selv om det er meget tydeligt, at deres arbejds- og funktionsevne er stærkt nedsat. En del fortæller os, at de føler sig mistænkeliggjort i jobcentrene, når de nævner, at de har ptsd. Kommuner fortolker lægeattester vidt forskelligt. Nogle kommuner tilkender førtidspension, mens andre ikke gør, ud fra samme lovgrundlag. Disse forhold er menneskeligt nedbrydende og med til at forværre den ptsd-ramtes tilstand væsentligt.

Der bør ske en opkvalificering. De formålsløse årelange praktikforløb bør erstattes af målrettede tilbud med fagpersonale, der ved, hvad det vil sige at være ramt af svær ptsd. Hvis en veteran f.eks. har en midlertidig afgørelse med en méngrad på f.eks. 75 pct., bør dette alene udløse førtidspension. Der bør også sættes en grænse for, hvor længe et jobafklaringsforløb maksimalt må vare, f.eks. 3 år. Det er jo menneskeligt nedbrydende at være i et forløb uden en tidshorisont og en slutdato.

De nævnte forhold bør også lede til en uvil- dig undersøgelse af veteraners sager i landets jobcentre: sagens tidsudstrækning, initiativer, sagsgrundlagets oplysningsgrad, antal sagsbe- handlede, veteranens vurdering af indsatsens effekt, forsørgelses- og beskæftigelsesmæssige resultater osv. Undersøgelsen bør lede til en mere ensartet og kvalitativ beskæftigelsesindsats over for ptsd-ramte veteraner.

? Hvad kan I som politikere gøre?

I kan sørge for, at den kommunale beskæftigel- sesindsats over for ptsd-ramte veteraner bliver undersøgt, og at man omsætter undersøgelsens resultater til ændrede regler og en mere ensartet kommunal praksis. Og I kan indføre en grænse for, hvor længe et jobafklaringsforløb må vare i kommunerne, som et lovkrav.

Vi står selvfølgelig altid til rådighed for uddyb- ninger.

Venlig hilsen

*Tom Block
Forbundsformand*

6 forslag fra HKKF - Soldaternes Fagforening til en styrket veteranindsats:

- Omvendt bevisbyrde i sager om ptsd
- Bedre koordinering af veteranindsatserne
- Hurtigere afgørelser i arbejdsskadesager
- Landsdækkende bo- og rehabiliteringstilbud
- Tidlig indsats til børn og unge
- Undersøgelse af beskæftigelsesindsatsen